

Hom ha atribuït diferents orígens a Guisla, la segona muller del comte de Barcelona Berenguer Ramon I. El jesuïta P. Manuel Marcillo ¹ la cregué filla de Gausfred, comte d'Empúries; i des d'aquest autor, citat per Pròsper de Bofarull, ² seguit de Rovira i Virgili ³ fins a Santiago Sobrequés, ⁴ hom l'anomena Guisla d'Empúries. Aquest darrer autor fa consideracions sobre l'encert que tingué el comte a entroncar amb els veïns senyors d'Empúries, trencant així la tradició dels seus antecessors de cercar fora de casa les mullers respectives.

Fou Ramon d'Abadal ⁵ qui s'acostà més a la veritable genealogia d'aquesta comtessa; ell la creu filla del veguer de Balsareny, ⁶ Guifré, casat amb Emma-Ingilberga de Besora, del matrimoni dels quals haurien nascut els fills següents:

- 1) Bernat Guifré, l'hereu, casat amb Guasca dita Bonadona; no tingueren fills;
- 2) Guillem, que, després d'ésser canonge a Vic, fou el bisbe successor d'Oliba a la seu vigatana en morir aquest;
- 3 i 4) Ramon i Enric, que moriren joves i sense successió;
- 5) Guisla, casada amb el comte Berenguer, a la mort del qual contragué noves núpcies amb el vescomte Udalard de Barcelona;
- 6) Ermessenda, casada amb Seniofred de Lluçà.

Els avantpassats d'aquesta família ja radicaven a la comarca del Lluçanès, al comtat d'Ausona, i això, afegeix Abadal, ho pogué aclarir en repassar la documentació de l'Arxiu Capitular de Vic. Per tant, Abadal ja inclou Guisla dins la família dels Balsareny. Nosaltres, en la recerca dels seus components, procurarem d'aportar noves clarícies comprovades documentalment.

En primer lloc tenim una dada indiscutible, que és el testament de

¹ MANUEL MARCILLO, *La Crisi de Catalunya* (Barcelona, Impremta Mathevat, 1686), pàg. 77 diu: «Doña Guisla, hija de Gaufredo, quinto Conde de Ampurias, de Rosellón y Perelada».

² PRÓSPER DE BOFARULL, *Los Condes de Barcelona vindicados*, I, 243.

³ A. ROVIRA I VIRGILI, *Història Nacional de Catalunya*, III, 485.

⁴ S. SOBREQÜÉS I VIDAL, *Els grans Comtes de Barcelona*, 45.

⁵ RAMON D'ABADAL, *L'abat Oliba, bisbe de Vic i la seva època*, 3.ª ed., pàgs. 104-106.

⁶ R. D'ABADAL, *Història dels Catalans*, II, 755.

Bernat Guifré de Balsareny de l'any 1045,⁷ citat per diversos autors.⁸ No sabem que hagi estat publicat íntegrament abans, ni ha estat estudiat a fons; tanmateix, és molt revelador. Comença així, textualment:

«Aquesta és l'escriptura que ha estat traslladada fidelment per manament del senyor Guillem pontifex del testament del seu germà senyor Bernat, per al qual sigui la pau, perquè si se'n perdia la còpia que *Guisla, vescomtessa de Barcelona, té guardada al seu poder*, aquest exemplar quedi ferm i tingui pleníssima validesa...»

Després d'aquest preàmbul, molt aclaridor, el testament continua nomenant marmessors el seu germà Guillem, ardiaca de la seu de Vic, car, pel que es veu, el testament fou atorgat abans que, l'any següent, fos nomenat bisbe de la seu vigatana; la seva muller Guasca; Gombau, oncle seu (germà de la seva mare Ingilberga); Udalard, vescomte (marit de Guisla) i altres. Fa deixes pietoses a Santa Maria de Ripoll, a la canònica de Sant Pere de la seu de Vic, a Sant Iscle de Balsareny, a Sant Benet de Bages, etc. Més endavant deixa a la seva muller Bonadona, que s'anomena Guasca, un alou a Liczan (Lliçà); a continuació, el Castellnou (Castellnou de Bages), amb els seus termes

«quedi per a Guillem, germà meu, durant la seva vida, i després de la seva mort *quedi per a Guisla, neboda meua* («ad *Guilia nepota meas*»), i si ella hagués mort, quedi per als seus fills. El castell de Granera, amb els seus termes i adjacències, quedi per a Guisla neboda meua; així també l'alou que tinc a Palau Dalmanla (Sant Sadurní de Montornés) amb Montemolono (Montmeló)...»

Aquests castells, el de Granera i el de Castellnou de Bages, els trobem més tard que continuen en poder de la família vescomtal de Barcelona fins arribar al segle XII, en què un descendent de Guisla i d'Udalard, el cèlebre vescomte Berenguer Reverter, el de les aventures africanes, el 23 d'abril de l'any 1160⁹ lliura a Arnau de Montserrat tot l'honor de què era propietari, tot partint-se el fruit entre ambdós i la comanda dels seus castells amb els seus cavallers. Aquests castells són, entre altres, el de Granera i el de Castellnou de Bages.

Sembla, doncs, amb aquestes dades, provat a bastament que Guisla no era germana dels fills dels veguers balsarenyesos, sinó que era neboda de Bernat Guifré; per tant, néta de Guifré i d'Ingilberga.

⁷ Arxiu Capitular de Vic, Calaix 9, Episcopologi, vol. II, doc. núm. 46.

⁸ MIRET I SANS, *El Viscondado de Castellbò*. En una nota a la pàg. 34.

⁹ J. RIUS SERRA, *Cartulario de Sant Cugat del Vallès*, vol. III, pàgs. 198-199. Aquest autor remarca que la signatura del vescomte Berenguer Reverter és amb caràcters aràbics.

Restava, però, el dubte que pogués ésser filla d'algun dels germans o germanes de les mullers de Bernat Guifré, de la primera — Sança — o de la segona — Bonadona —, car en tota la documentació referent als altres membres de la seva família, aquest, Bernat, és l'únic que l'anomena neboda. Per un document procedent de l'Arxiu de Montserrat, amablement facilitat per Anscari M. Mundó,¹⁰ tenim la resposta d'aquest interrogant: Guisla, amb el seu marit el vescomte Udalard, l'11 de juliol de 1079, festivitat de sant Benet, tornen al monestir de Sant Benet de Bages i al seu abat Frotard (de Tomeres), juntament amb els seus monjos, uns alous que retenien sense tenir-hi dret — guarpició —, que l'àvia de la pre-nomenada vescomtessa Guisla («Ingilberga avia prenominata vicecomitisse») havia llegat, en el seu testament del 1038, al dit cenobi.

Així, doncs, sobreïx, brollant materialment, la pregunta: de quin dels fills dels senyors de Balsareny era nada la comtessa-vescomtessa Guisla?

Farem un breu repàs dels components d'aquesta família, que en un altre lloc pensem d'historiar més extensament.

L'any 1020,¹¹ el 15 de juliol per a ésser més precisos, segons la «nova cronologia» proposada per Anscari M. Mundó,¹² tingué lloc la restauració i la nova dotació de la seu de Santa Maria de Manresa, feta pel bisbe de Vic Oliba amb la comtessa Ermessenda i el seu fill el comte Berenguer Ramon I. Hi trobem l'hereu Bernat Guifré signant l'acta després del seu oncle Gombau de Besora, que ho fa immediatament després del bisbe i dels comtes: Bernat fill de Guifré, diu el document. En aquest text, que ha estat publicat per molts autors, no sabem que cap d'ells identifiqués el susdit Bernat; nosaltres en tenim la convicció perquè, pel ja esmentat testament (la transcripció completa del qual donem com a apèndix) sabem que era senyor del castell de Manresa, que en morir deixà a la seva segona muller Guasca. Segons Abadal,¹³ els qui construïen les esglésies eren, en primer lloc, els bisbes que actuaven com a elements propulsors; però els veguers encarregats o detentors dels castells, emprengueren sovint la tasca de l'erectió de parròquies al costat de les altres que tenien com a funcionaris comtals de tipus civil i militar.

Uns anys més tard, la comtessa Ermessenda i el seu fill, el comte Berenguer, amb la seva muller Sança, fan donació d'unes terres ermes que tenien, adjacents a la Marca, al comtat d'Ausona,¹⁴ els adquisidors de les

¹⁰ Arxiu de Montserrat, pergamins de Bages, núm. 1569.

¹¹ *Marca Hispànica*, apèndix, doc. 193.

¹² ANSCARI M. MUNDÓ, *La datació de documents pel rei Robert (996-1031) a Catalunya*, AEM, 4 (1967), p. 13-34.

¹³ R. D'ABADAL, *Història dels Catalans*, vol. II, pàgs. 693-694.

¹⁴ ACA, Pergamins de Berenguer Ramon I, núm. 52.

quals ja les retenien per dret d'aprisió, amb l'encàrrec de bastir-hi torres de defensa i castells contra la infestació dels pagans. Un d'aquests castells fou el de la Manresana, que trobem sota la senyoria de Bernat Guifré entre els béns que ordena en testar. La concessió dels comtes fou feta l'any 1026, i en aquesta època és casat amb una dona anomenada Sança, i en dos documents més, l'un de l'any 1027,¹⁵ i l'altre del 1031,¹⁶ llegim que els dits cònjuges venen diverses terres als termes del castell de Montfalcó, cap a la comarca de la Segarra, que eren de propietat exclusiva de Bernat, sembla, per dret de conquesta.¹⁷ Degué restar vidu per aquest temps, car l'any següent, el dia 23 d'octubre de 1032,¹⁸ el bisbe Oliba rebia l'oblació de Guillem, germà de Bernat Guifré, per a canonge de la seu de Vic. Parla el seu pare:

«Jo, Guifré, pel consell i voluntat del meu fill Bernat Guifré i de la seva esposa Bonadona, que es diu Guasca, oferim i donem al senyor Déu i a la canònica de Sant Pere de Vic, el meu fill Guillem...»

Per tant, en aquesta època era casat amb Guasca, amb la qual visqué fins l'any 1047, en què morí sense haver-ne tingut fills. El necrologi de l'església de Vic ens notifica:

«XIII kalendas augusti obiit Bernardus Guifredi de Balciarenno, frater dicti Guillelmi pontificis». 19

De Ramon Guifré, l'altre germà, en tenim la primera notícia el 29 d'agost de 1023,²⁰ en la qual data els comtes de Barcelona Berenguer i Sança venen a *Ramon fill de Guifré* un alou consistent en terres i vinyes a Montjuïc i cases amb torres que tenien a la ciutat de Barcelona, situades prop del castell de Regomir, per tres-cents sous d'argent òptim. El 21 d'octubre de 1029, juntament amb la seva mare Ingilberga,²¹ venen als esposos Senfred i Trasgonça, terres i molins en el terme del castell de Copons que els Balsareny tenien «per aprisione vel parentorum». Mort solter l'abril de l'any 1035,²² nomena marmessors la seva mare Ingilberga, el seu germà Guillem, ardiaca, i l'altre germà Bernat, i ho deixa tot a la seva mare mentre visqui; després de la seva mort, els seus béns resten assignats als germans

¹⁵ ACA, Perg. de Berenguer Ramon I, núm. 58.

¹⁶ ACA, Perg. de Berenguer Ramon I, núm. 87.

¹⁷ F. CARRERAS I CANDI, *La frontera oriental del comtat de Barcelona*, 8-10.

¹⁸ Arxiu Capítular de Vic, Calaix 6, doc. núm. 924.

¹⁹ VILLANUEVA, *Viage Literario*, VI, 194; FLÓREZ, *España Sagrada*, XXVIII, 322-329.

²⁰ *Marca Hispànica*, apèndix, doc. 197. Es troba reproduït per P. BOFARULL, *Los Condes de Barcelona vindicados*, I, 237, i J. MAS, *Notes històriques del bisbat de Barcelona*, IX, 191-192.

²¹ ACA, Perg. de Berenguer Ramon I, núm. 79.

²² Arxiu de Montserrat, pergamins de Bages, núm. 1360.

sobredits. Concedeix a un nebot seu anomenat Ramon (¿un fill de la seva germana Ermessenda?) la seva mula amb el fre i la sella. Sembla que passà els darrers temps de la seva vida al costat de la seva mare: consta en el testament sacramental d'aquesta,²³ per una deixa de paraula, que mana donar a Guilibert, criat o patge del seu fill Ramon i d'ella, una somera amb el seu pollí i altres coses, amb la condició que Guilibert pugui arribar a l'honor del clericat sota el règim o la direcció del seu fill, l'ardiaca Guillem. Aquest darrer, tercer germà, és la figura de més relleu històric dins la família: mereix una biografia a part. Ja hem vist la data en què fou presentat per canonge a la seu de Vic. Hem de creure que de molt jovenet seguí la carrera eclesiàstica fins que després de la mort del gran bisbe Oliba fou nomenat com a successor seu a la mitra de Vic.

Solament hem trobat un quart germà, Enric, esmentat en el testament de la seva mare, en el qual aquesta lliura un alou de Corró a la canònica de la seu ausetana en sufragi de la seva ànima i de la del seu fill Enric.

Hem deixat a posta per al final l'única filla coneguda dels Balsareny, Ermessenda, puix que, cronològicament, deduïm que fou la més gran i també que tingué nombrosa descendència, estudiada magistralment per Antoni Pladevall.²⁴ De l'arbre genealògic d'Ermessenda, reconstruït per aquest autor, n'anirem destriant les branques. Molt poques proves documentals orientadores tenim d'Ermessenda de Balsareny. La trobem casada amb Seniofred II, senyor de Lluçà, que era fill de Guisad I i d'Oda, que Pladevall creu que probablement era filla de la família dels senyors del castell de Besora pels extensos dominis que heretà en els seus termes.²⁵ Del matrimoni Seniofred II de Lluçà i Ermessenda nasqueren els fills següents: Guisla, única noia, possiblement la més gran, que nosaltres creiem que fou la segona muller del comte de Barcelona, Berenguer Ramon I —les noces dels quals se celebraren, segons Pròsper de Bofarull,²⁶ a la darrerria de l'any 1027 — i que, romasa vídua el 1035, es casà poc temps després en segones núpcies amb el vescomte Udaldar; Guisad II, que heretà la senyoria de Lluçà; Gerbert, que fou abat de Cuixà; Folc, que fou monjo de Ripoll; Bernat; Galceran, i el famós Berenguer Seniofred, que fou bisbe de Vic a la mort del bisbe Guillem de Balsareny i posteriorment primer arquebisbe efectiu de Tarragona després que en restaurà la dignitat metropolitana. Sabem, per única deu

²³ *AMo*, 5 (1922), 441.

²⁴ ANTONI PLADEVALL, *La verdadera filiación del bisbe Berenguer Seniofred de Lluçà, primer arquebisbe de Tarragona del segle XI, conegut fins ara per Berenguer de Rosanes*. «Boletín Arqueológico», 66 (Tarragona 1966), pàgs. 71-81.

²⁵ A. PLADEVALL, *Santa Maria de Lluçà*, 24-25.

²⁶ P. BOFARULL, *Los condes de Barcelona*, I, 243.

informativa, que la seva mare Ermessenda era germana del bisbe de Vic, Guillem, car en un document de l'any 1097, en què ja era arquebisbe, diu ²⁷ que donà diverses cases als canonges de Vic perquè hi anessin a viure canònicament:

«ibi quod habeo in villa Vici non longe ab abside S. Petri per vocem Guillelmi episcopi avunculi mei»,

o sigui que les tenia pel seu oncle matern. Per tant, el bisbe Guillem era germà de la seva mare. Per cert que Pròsper de Bofarull, ²⁸ quan li convé, a l'època de Guifré *el Pilós* (segle IX), de justificar-se davant una genealogia un xic confusa, aclareix que, segons Ducange: «en el llatí bárbaro de la edat mitjana se usava de la paraula *avunculus* indistintament para significar al tío patern i al matern». Això no obstant, nosaltres hem trobat en un document del segle XI, del 26 de gener de 1067, publicat per mossèn Josep Mas, ²⁹ en el qual Ermengol Joan fa una donació de les esglésies de Sant Miquel de Montserrat, Sant Corneli de Collbató i una altra (aquests béns eren tots del patrimoni de la família vescomtal de Barcelona), juntament amb llurs termes i pertinences, a la canònica i als canonges de la seu de Santa Eulàlia i Santa Creu de Barcelona, que li havia llegat en el seu testament el bisbe de Barcelona Guilabert, oncle seu *patruus*, o sigui germà del seu pare, Joan Udalard. Creiem, per tant, que es pot valorar en el seu sentit just la significació de la paraula *avunculus*.

Cal afegir a tot això que el bisbe Guillem, en el seu testament ³⁰ de l'any 1074, adjudicà diversos alous al seu nebot Berenguer, llavors canonge de la seu ausetana, és a dir, que es refereix al seu futur successor a la mitra, Berenguer Seniofred.

Destriats aquests vincles familiars, tractarem de fonamentar i de raonar la nostra hipòtesi que Guisla, la comtessa de Barcelona, era filla d'Ermessenda de Balsareny, casada amb Seniofred de Lluçà.

Hem comprovat, en primer lloc, que l'única dels descendents de la parella Guifré-Ingilberga que tingué fillada fou Ermessenda; per tant, per exclusió, només pot ésser d'aquesta branca familiar.

En segon lloc, en la família dels Lluçà, una germana del seu avi Guisad I es deia Guisla: fou maridada amb el vescomte de Conflent Bernat,

²⁷ Arxiu Episcopal de Vic, Calaix 7, doc. núm. 15. Cit. per FLÓREZ, *Esp. Sagr.*, XXVIII, 298.

²⁸ BOFARULL, *Los condes de Barcelona*, I, 8-9.

²⁹ MAS, *Notes històriques*, X, 2.ª part, pàgs. 67-68, tret dels *Libri Antiquitatum*, lib. IV, fol. 95, doc. 240.

³⁰ Arxiu Capitular de Vic, calaix 9, Episcopologi II, doc. núm. 66.

els quals foren els pares de sant Ermengol, bisbe d'Urgell (1010-1035). En la generació del seu pare, Seniofred II, una germana d'ell portava el mateix nom; per això hom pot constatar amb quina freqüència aquest nom era familiar en aquesta nissaga.

La seva àvia paterna, Oda, en el seu testament del 28 de setembre de 1034, fa uns llegats, només a ella, d'entre tots els seus néts, que nosaltres considerem originals i significatius: «tres scrinios ferrats» (o sigui caixetes per a guardar joies, utensilis, teles valuoses), i una vinya prop de Sant Andreu (Barcelona).³¹ Cal remarcar que Guisla en aquell temps era comtessa de Barcelona amb tota la seva magnificència.

Finalment, en la transcripció del testament del comte Berenguer Ramon I a 30 d'octubre de 1032,³² feta pel bisbe Oliba de Vic i els seus canonges, en presència de la seva mare la comtessa Ermessenda i dels nobles de la terra (són: Eribal, bisbe d'Urgell... Amat Elderic, Guillem, ardiaca — que feia poc que era canonge de Vic, l'oncle matern de la muller del comte testador —, Adalbert, preposít, etc.), nomena almoiners o marmessors: Guadall, bisbe de Barcelona; Gombau de Besora (el gran amic i conseller de la seva mare, primat del palau comtal, germà d'Ingilberga, àvia materna de la comtessa Guisla); Eribal, vescomte, i Bernat Guifré, el gran dels oncles de la seva dona. Ja l'hem trobat acompanyant el seu oncle matern Gombau en la consagració de la seu de Manresa, i plegats també en molts d'altres actes oficials i familiars. Fa donacions pietoses a la catedral de Barcelona i al monestir de Sant Cugat del Vallès, i deixa a la seu de Vic l'alou d'Hederes, o sigui Heures,³³ gran villa entre Vilalleons i Santa Eugènia de Berga, vora Vic; i retorna a la dita seu l'església de Sant Boi de Lluçanès, que retenien els comtes de Barcelona amb totes les seves pertinences des del temps del bisbe de Vic, Arnulf, que morí arran de l'expedició a Còrdova comandada pel seu pare el comte Ramon Borrell l'any 1010. Aquesta restitució reparant el greuge fet pels seus avantpassats a la seu vigatana, la creiem executada sota la pressió i per influència de la seva muller pel fet d'ésser filla de Lluçà, a la qual dona el comtat d'Ausona (d'on ella era originària) amb el seu bisbat, mentre no es casí: en fer-ho, passa a llur fill Guillem.

Creiem que totes aquestes interpretacions són prou demostratives per a emmarcar dins la família dels senyors de Lluçà la comtessa-vescomtessa de

³¹ Arxiu Capitular de Vic, *Episcopologi I*, doc. núm. 7.

³² La còpia és a l'Arxiu Capitular de Vic, *Episcopologi II*, doc. núm. 36; cf. BOFARULL, *Los condes de Barcelona*, I, 252. JAUME RIPOLL I VILAMAJOR, degà de l'església de Vic, el publicà l'any 1821.

³³ Dades toponòmiques facilitades pel Dr. ANTONI PLADEVALL, prev.

Barcelona, que es podrà dir en el futur, en lloc de Guisla d'Empúries, Guisla de Lluçà.

Manca encara, com a darrer punt, de fer unes consideracions a la seva pretesa beutat. Parlant d'aquesta comtessa, el fals Boades³⁴ o sigui fra Gaspar Roig i Jalpí, escriu:

«en Berenguer Borrel pren per muyler a na Guisla, que'n era filla d'en Dalmau, vescomte de Rocaberti, la qual era molt bella fembra».

El nostre gran historiador Abadal³⁵ repeteix aquest concepte en explicar que «alguna gràcia personal tindria, puix al quedar vídua el 1035 fou presa de seguida per esposa del vescomte Udalard». És molt humà que en estudiar una determinada figura històrica hom no pugui deixar, a vegades, d'imaginar-se-la d'una faisó més o menys idealitzada. Però l'afirmació contundent del primer historiador, no sabem d'on la pogué haver documentalment. Per contra, la del segon, és una deducció lògica. Altrament, de la seva sogra, la comtessa Ermessenda, sí que hi ha proves escrites que fou una dama de gran bellesa. Tenim un judici o sentència a favor del monestir de Ripoll l'any 1004,³⁶ que fou fet

«davant el noble i ínclit marquès senyor Ramon príncep; així mateix davant la formosíssima («venustissima») muller seva, la magnífica comtessa nomenada Ermessenda».

Així s'expressa el redactor d'aquesta acta medieval, cosa que demostra d'una manera fefaent aquesta asseveració.

Nosaltres, pel que fa referència a Guisla, exposarem unes dades que creiem força suggestives. A l'altar major de la catedral de Girona, el P. Villanueva, l'infatigable viatger, percaçador dels arxius de la nostra terra,³⁷ hi pogué veure un frontal o pal·li d'or, com diu Gudiol,³⁸ per a la construcció del qual la comtessa Ermessenda lliurà l'enorme quantitat de tres-centes unces d'or «ad auream construendam tabulam»,³⁹ a la primeria de l'any 1038. Aquest frontal, explica Villanueva, és dividit en trenta-dos quadres que representen, en relleu, la vida del Salvador; al centre hi ha un oval amb una imatge de la Mare de Déu. Sota d'aquest n'hi ha un altre, més

³⁴ B. BOADES, *Libre dels feyts d'armes de Catalunya*.

³⁵ ABADAL, *Història dels Catalans*, II, 755.

³⁶ JAUME PASQUAL, *Sacra Cataloniae Antiquitatis Monumenta*, vol. III, pàg. 13; VILLANUEVA, *Viage Literario*, VI, 281-282.

³⁷ VILLANUEVA, *Viage Literario*, XII, 81.

³⁸ J. GUDIOL, *La Pintura sobre fusta: Els Primitius*, II, 28-29.

³⁹ *Marca Hispànica*, apèndix ccviii, col. 1068.

petitet, d'esmalt, i al voltant hom llegeix: «GUISLA cometissa fieri iussit», o sigui que la comtessa Guisla féu fer això. Dins l'oval hom pot veure la figura d'una senyora asseguda, aclareix Villanueva; aquesta comtessa fou la segona muller del comte Berenguer (fill d'Ermessenda), aquella que executà els desigs de la seva sogra, el nom de la qual hom pot llegir esculpit en una pedra al costat dret de l'oval petit: «Ermesendis». Acaba, amb una certa sornegueria, fent el comentari: «Totes les figures són d'un dibuix pèssim».

De tot això deduïm que la comtessa Guisla volgué llegar a la posteritat la seva efígie perquè aquesta perdurés en el transcurs dels segles fent ostensió de la seva boniquesa, malgrat que el judici de l'obra dels artistes romànics ens hagi arribat amb el poc criteri estètic amb què la veieren els ulls escrutadors del frare dominicà pare Jaume Villanueva, el qual en molts passatges del seu extens *Viage*, quan es tracta de jutjar una obra romànica, sol emprar els qualificatius més despectius com: «desastrosa», «de pésimo gusto», «bárbara», per no donar-ne sinó unes mostres.

A P È N D I X

1

Transcripció del testament de Bernat Guifré de Balsareny, del 18 d'octubre de 1045, manada fer pel seu germà Guillem, bisbe de Vic, després del 1046.

Hec est scriptura que fideliter est translata iussi domni Guillelmi pontificis ex testamento fratri sui domni Bernardi fratri sui, cui sit requies, ut si perditum fuerit ipsum testamentum, quod Guilia vicecomitissa de Barchinona habet apud se reconditus, hoc exemplar maneat firmus et habeat robur plenissimum. Sic enim incipit.

In nomine domini eterni et salvatoris nostri Iesu Christi, ego Bernardus spero in misericordia dei, et timeo penas inferni et cupio pervenire ad aulas paradisi. Et propter hoc dum sum sanus et in mea memoria plenus sic iussi facere meum testamentum. Et ideo iubeo atque discerno ut sint meos elemosinarios, idest Guillelmus archidiaconus fratri meo, et uxor mea Guascha et Guifredus Guitardi et Guillelmus Ellemari et Adalbertus iudex et Miro Onofredi et Gonballus avunculus noster et Udalardus vicecomite et Guilabertus Fruia. Precipio vos iam dictos elemosinarios meos, ut si mors mihi est ante quam alium testamentum faciam, plenam potestatem habeatis apprehendere omnem meum avere et dare pro anima mea sic ego vobis iniungo in hunc testamentus per meis verbis vel per meum testamentum.

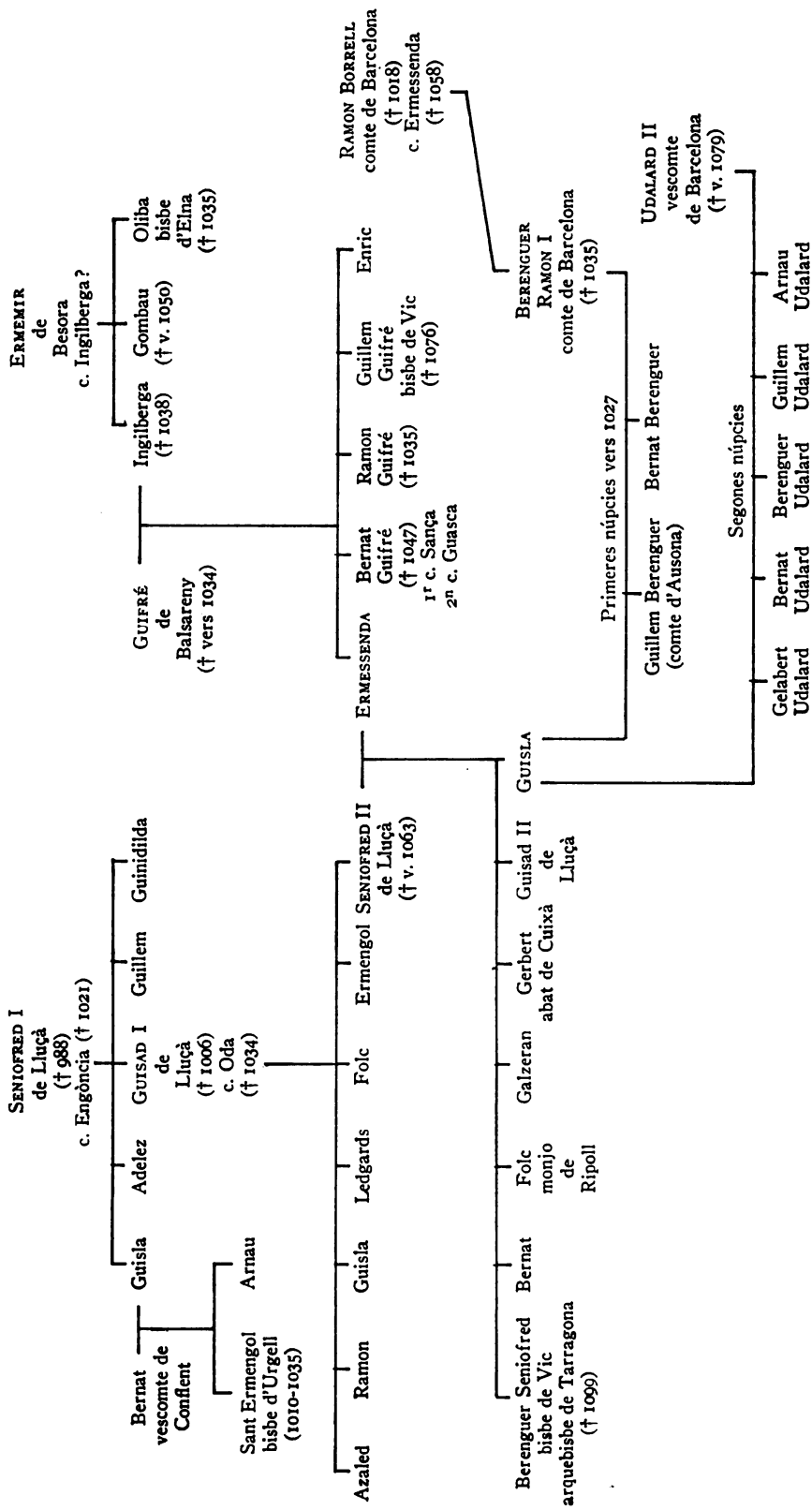
In primis ad domum Sancte Marie Rivopullensis cenobii concedo ipsum meum alodio que habeo in Pardines, idest ipso soler et casas et terras et vineas cum omne genera

arborum qui infra est: ipsa medietate ad iam dicto cenobio per anima mea, et alia medietate concedo ad Sancti Petri sedis Vico ad ipsa canonica; sive cum ipsum alodium de villa Lamberti, idest terras et vineas et casas totum remaneat ad iam dicta sede ad ipsa canonica. Et ipsum meum alodium que habeo infra terminos de castrum Galliano cum omnia qui infra est. Concedo ad iam dicta canonica totum ab integrum. Et concedo ipso meo soler qui est in Rivolato cum terris et vineas qui fuerunt de Seniofred, remaneat ad Sanctum Petrum sedis Vico. Et ipsum meum alodium qui fuit de Gotzen remaneat ad Sancta Maria de Rivopullo. Et ipsas meas vineas qui sunt ultra flumen Lubricato sive cum ipsum mansum ubi habitat Mironi Berga et cum ipso alodio qui mihi advenit per genitori vel genitrice totum remaneat ad Sanctum Aciscli de Balciaren ut teneat ipsius et cantet missas per anima mea. Et concedo ipsum alodium quod habeo in Ferrans qui fuit de Guillermus, cum ipso soler et terras et vineas remaneat ad Sanctum Aciscli per sua dedicatione. Et ipsum meum alodium quod habeo in Minorisa de Sanctum Aciscium usque ad flumen Cardasner sive ... (?) cum ipso alodio que abeo in Villa de ordios concedo ad Sancta Maria de Minorisa ipsa medietate ad ipsa canonica, et alia medietate ad Sancti Benedicti cenobii. Et concedo ipsum meum alodium quod habeo in Lizan idest casas et sacrarios et terras et vineas et mulinos et cum omnia qui infra sunt ipsas meas voces ad uxor mea Bonadonna que vocant Guasca, ut teneat in vita sua sine ullum blandimentum; et post obitum suum remaneat ad Sancti Michaelis cenobii de Falli. Et ipsum Castronovo cum terminis suis remanat ad Guillemum fratri meo in vita sua; et post obitum eius remaneat ad Guilia nepota mea; et si illa mortua fuisset remaneat ad filios suos. Et ipsum castrum de Granera cum terminis et aiacentiis suis remaneat ad Guilia nepota mea. Et ipsum alodium qui ego habeo in Palacio Dalmanla cum Monte Molono remaneat ad Guilia. Et ipsum castro de Copons remaneat cum suis terminis et suis aiacendiis ad Guillemus frater meus, et donet pro anima mea sive per Reimundus frater meus pro anima sua uncias XX in captivis et fiant uncias de auro. Et ipsum castrum de Viciano et de Monte Falcono cum terminis et pertinentiis eius aut aiacentiis totum remaneat ad uxor mea Guasca suprascripta in vita sua sine ullum blandimentum; et post obitum suum remaneat ad ipsa canonica in vita sua sine ullum blandimentum; et post obitum suum remaneat ad iam dicta canonica. Et ipsum meum castrum de Menresana cum terminis vel aiacentis suis remaneat ad uxor mea iam dicta Guasca cum ecclesiis et decimis per illorum decimis de allium meum alodium; et post obitum eius remaneat pro anima de Bernardus vel de Guasca in quod illa melius viderit. Et ipsum meum alodium quod habeo ad Sanctum Petrum de Auro vel eius terminos vel ipso alodet remaneat ad iam dicta uxor mea Guasca ut teneat et possideat in vita sua sine ullum blandimentum; et si post obitum suum remaneat pro anima mea et pro sua in quo melius viderit Guasca. Et ipsum castrum de Minorisa remaneat ad uxor mea Guasca iam dicta cum merced de ipso comite; et post obitum de Guasca remaneat ad frater meus Guillemus. Et alia mea honore de Balciaren cum alias meas honores comitales remaneat ad frater meus Guillemus, cum merced de ipso comite de Ausona. Et ipsum castrum de Tolnevo cum ipso alodio qui ibidem est remaneat ad Guillemum fratri meo. Et ipsa mea espada et ipsum meum alspere remaneat ad Guillemum fratri meo. Et de ipsum mobilem de bascula maiore vel minore remaneat medietatem ad uxor mea Guasca et alia medietate que remanet pro anima mea per missas. Et pane et vino de vetere et novo ubi invenire potueris, medietatem pro anima mea per misas; et alia medietate que remanet, remaneat ad iam dicta uxor mea Guasca. Et de ipsos castros et de ipsos alodios quod ego relinquo, si comite aut ullus que homo tollere voluerit ad propinquos meos revertatur. Et istum testamentum stabilitatem habeat usque dum alium faciam.

Factum est istum testamentum .xv. kalendas novembri anno .xv. regnate Henrici rege.

Sig+num Bernardus qui istum testamentum mandavit scribere et testes firmare.

Sig+num Guillemus archidiaconus. Sig+num Guasca. Sig+num Guifret. Sig+

Arbre genealògic de la comtessa Guisla

num Guillemus. Sig+num Adalbertus. Sig+num Mir. Sig+num Gonballus. Sig+num Guilabertus Fruia. Sig+num Udalardus vicecomes.

Sig+num Guasca uxoris condam predicti Bernardi huius testamenti testes. Sig+num Guillemus Mir. Sig+num Mir Geribertus. Sig+num Guillemus Onofredi. Sig+num Suner Onrad. Sig+num Adalbertus iudex.

Suniarius sacer qui istum testamentum scripsit et sub (SSS) die et anno quo supra. Guilielmus yppodiaconus, qui hoc scripsit et sub (SSS) die et anno quo supra.

(Arxiu Capitular de Vic, calaix 9, Episcopologi, volum II, perg. núm. 46)

2

Els vescomtes de Barcelona Udalart i Guisla retornen a Sant Benet de Bages uns béns que hi havien estat donats per Ingilberga, àvia de la vescomtessa.

13 juliol 1079

Notum sit omnibus hominibus presentibus et futuris quod ueniens Udalardus uicecomes Barchinone u[na] c[um] uxore sua Guilia uicecomitissa in cenobio Sancti Benedicti Baiensis ad festiuitatem ipsius in mense Iulio die Iouis, querelauerunt se abbas Thomeriensis Frotardus et monachi iamdicti cenobii iamdicto Udalardo uicecomiti et uxori sue Guilie de alodiis quos Ingilberga, auia prenominate uicecomitisse, prephato cenobio reliquerat in suo testamento, hoc est de alodiis omnibus et de honore quem habebat in comitatu Barchinone in territorio Vallense, quantum habebat de Monteuiu usque in Barchinona, sicut multociens iam antea querelauerant. Omnia uidelicet quod habebat in Liciano: ipsum nempe mansum ubi habitat Guadall, et mansum de Guadanna cum ipso molino et cum eorum pertinenciis et aiacenciis, et quantumcumque habebat uel abere debebat per ulla uoces infra terminos parrochie predicti Licani. Eorum etiam ad ipsas Curtes siue in Galeg uel in Monte Molono seu in terminis quantum aliquo modo habebat uel abere per ulla uoces debebat. Denique omnia quod habebat in Oronciana: mansum uidelicet ubi Reimundus Mironi abit, cum ipsas terras et cum ipso [...] et cum omnia que sibi pertinebat uel pertinere per ulla uoces debebat in omnibus eius terminis. Deinde quantum abe[bat] infra terminos de Moled uel eiusdem parrochie siue in suis terminis uel abere per ulla uoces debebat. In co[m]itatu[...] Bisuldunensi quantumcumque abebat uel abere debeba[t per] ulla uoces in Sexano et i[n] omnibus terminis eius (?); in Bianna et in omnibus eius terminis.

Ego quoque iam[dictus] Udalardus uicecomes et uxor mea Guilia (?)...] recognoscimus quod uocatas scripturas [... ± 50 lletres...] scriptis habemus [... ± 65 lletres...]bamus quos illi iuste que[r]elau[erunt...] propt[er...] ± 50 lletres...] in presentia bonorum hominum: abbas Bernardi de Riopulli et de Arnall Oggerii et Er[men]g[audi]... ± 15 lletres... et] Girberti Bonifili [espai en blanc] reddimus, donamus, guarpimus et euacuamus in potestate Dei et iamdicti monasterii in manu domni Frotardi abbatis prelibati, quantum in prephatis locis abemus, tenemus uel nos uel alii homines, que fuit de iamdicta Ingilberga femina in terris, in uineis cultis et incultis, in mansis cum omnibus suis superpositis, in domibus, heremis uel condirectis, in pratis, pascuis, siluis, in garricis, ueducus et reductus, exiis et regressiis; omnia et in omnibus quemadmodum prescripta Ingilberga dimisit monasterio prenominate Sancti Benedicti. Et per hanc scripturam euacuamus nos in potestate monasterii prescripti, abbatis et monachorum supra sonantium, et reddimus ad proprium alodem in perpetuo perabendum; exceptus ipso alode de Galeg.

Actum est hoc .III. idus Iulii, anno Millesimo .LXXVIII. incarnati Domini, Philippo rege regnante .xx.

Sig+ UDALARDI uicecomes. S+ Guilia uicecomitissa, qui hanc scripturam guarpcionis et euacuacionis fecimus scribere, firmauimus et firma[re] rogauimus. Sig+ Guilaberti Udalardi. S+ Bernardi Udalardi. S+ Berengarii U[dalardi.] S+ Guiliemi Udalardi. S+ Arnalli Udalardi. S+ Arnalli Ogerii. [S+ ...] Guilielmi. S+ Umberti Bonifilii. ÷ Udalardus uicecomes: (= *firma autògrafa*)

PETRUS monachus qui hanc scripturam donationis, guarpcionis uel euacuacionis scripsit die et anno quo supra. (*signe*)

(Arxiu de Montserrat, Bages, perg. n. 1569, original. Té alguns forats que es mengen una part del text, restituït en part entre [])